

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Стахорська С. І.

Анотація. Сучасний стан національної економіки передбачає необхідність активізації інвестиційної діяльності, що визначається економічною, фінансово-кредитною та інвестиційною політикою, ефективність якої залежить від рівня об'єктивності, комплексності економіко-статистичної інформації. При цьому на сьогодні відсутня єдина методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів, що і обумовлює актуальність дослідження. Метою цього дослідження є розробка методичного підходу щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів. Теоретико-методичну основу дослідження складає сукупність методів, способів і прийомів наукового дослідження, використання яких обумовлено поставленою метою. Під час дослідження використано такі методи, як системний підхід, метод аналізу та синтезу, метод експертних оцінок – для обґрунтування системи показників оцінки інвестиційної привабливості регіону; метод аналізу ієрархій – для визначення оптимального набору показників для оцінки; метод кластерного аналізу – для групування регіонів залежно від рівня інвестиційної привабливості. Проаналізовано основні підходи до визначення сутності категорії «інвестиційна привабливість регіону» та наявні методики до її оцінки, розроблено методичний підхід оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, регіон, показник, кластерний аналіз, метод аналізу ієрархій.

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Стахорская С. И.

Аннотация. Современное состояние национальной экономики предполагает необходимость активизации инвестиционной деятельности, которая определяется экономической, финансово-кредитной и инвестиционной политикой, эффективность которой зависит от уровня объективности, комплексности экономико-статистической информации. При этом на данный момент отсутствует единственная методика оценки инвестиционной привлекательности регионов, что и обуславливает актуальность исследования. Целью данного исследования является разработка методического подхода к оценке инвестиционной привлекательности регионов. Теоретико-методическую основу исследования составляет совокупность методов, способов и приемов научного исследования, использование которых обусловлено поставленной целью. В ходе исследования использованы такие методы, как системный подход, метод анализа и синтеза, метод экспертных оценок – для обоснования системы показателей оценки инвестиционной привлекательности регионов, метод анализа иерархий – для определения оптимального набора показателей для оценки, метод кластерного анализа – для группировки регионов в зависимости от уровня инвестиционной привлекательности. Проанализированы основные подходы к определению сущности категории «инвестиционная привлекательность региона» и существующие методики для ее оценки, а также разработан методический подход оценки уровня инвестиционной привлекательности регионов.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, регион, показатель, кластерный анализ, метод анализа иерархий.

THE METHODOLOGICAL APPROACH TO EVALUATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE'S REGIONS

S. Stakhorska

Abstract. The current state of the national economy necessitates stimulation of the investment activity that is defined by economic, financial, credit and investment policies. The effectiveness of the policies depends on objectivity and comprehensiveness of economic and statistical information. At the same time, currently there is no single method for evaluation of investment attractiveness of regions, which determines the relevance of the study. The aim of the study is to develop a methodological approach to evaluation of the investment attractiveness of regions. The theoretical and methodological basis of the study is

a set of methods and techniques of scientific research the use of which is determined by the goal set. In the course of the study there applied such methods as the systematic approach, the method of analysis and synthesis, the method of expert evaluations – for justifying the system of indicators for evaluation of the investment attractiveness of regions, the analytic hierarchy process – for determining the optimal set of indicators for the evaluation, the method of cluster analysis – for grouping regions depending on the level of their investment attractiveness. The main approaches to defining the essence of the category “investment attractiveness of a region” and existing methods for its evaluation are analyzed, and the methodological approach to evaluation of investment attractiveness of regions is developed.

Keywords: investment attractiveness, region, index, cluster analysis, analytic hierarchy process.

Постановка проблеми. Нерівномірність соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень обумовила необхідність реформування підходів до державного регулювання соціально-економічного розвитку шляхом децентралізації. При цьому основним завданням є питання розвитку регіонів і посилення їх економічного потенціалу, що безпосередньо пов'язано з залученням інвестицій, оскільки важливою передумовою є саме забезпечення сталого розвитку України, підвищення її конкурентоспроможності. Реалізація програм і проектів соціально-економічного розвитку регіонів (залежно від сфери та масштабів) потребують значних обсягів фінансових ресурсів, що обумовлює необхідність залучення додаткових джерел. На сьогодні для інвестиційної сфери характерним є погіршення інвестиційного клімату, бюджетна обмеженість на всіх рівнях, низька ділова активність суб'єктів господарювання. Підвищення інвестиційної привабливості України в умовах децентралізації можливе за рахунок розгляду цього питання на регіональному рівні, що дозволить конкретизувати задачі, а отже, залучити іноземних інвесторів до реалізації регіональних проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний момент існує безліч підходів як до визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість регіону», так і до оцінки інвестиційної привабливості регіонів, а саме найпоширенішим підходом є оцінка рівня інвестиційної привабливості рейтинговим методом, що полягає в аналізі аспектів розвитку регіону, формуванні аналітичних і синтетичних показників за групами та за рахунок інтегрального показника (І. Бланк [1], К. Гуков [2], Д. Стеченком [3]), матричному методі (І. Заблодська, О. Шаповалова [4, с. 69–71]) та описовому підході, який полягає в описі абсолютних показників, структури та динаміки показників інвестиційної привабливості (С. Слава, Г. Грін [5]) тощо. Результати аналізу наукової літератури з питань оцінки рівня інвестиційної привабливості свідчать про відсутність єдиного підходу до її оцінки, що обумовлено різними поглядами вчених щодо переліку та складу показників, рівнями аналізу, відсутністю загальноприйнятої методики визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів. Недоліком розглянутих методик є невідповідність реальним критеріям іноземних інвесторів, використання під час оцінювання корелюючих показників (що призводить до врахування одного фактора кілька разів), використання абсолютних показників (впливає на отриману оцінку, яка може бути необ'єктивно високою) тощо.

Метою цього дослідження є розробка методичного підходу щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів за рахунок кластерного аналізу регіонів за рівнем інвестиційної привабливості.

Досягнення поставленої мети можливе за рахунок вирішення таких задач:

- визначити перелік показників для оцінки інвестиційної привабливості регіонів;
- здійснити кластерний аналіз регіонів від рівня інвестиційної привабливості, що визначена за рахунок інтегрального показника привабливості регіону;
- розробити рекомендації щодо подальшого розвитку інвестиційної привабливості регіонів.

Виклад основного матеріалу. Під час формування методичного підходу до оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів важливим є визначення сутності економічної категорії «інвестиційна привабливість регіону», оскільки відсутній єдиний підхід до визначення сутності цієї категорії.

Існують кілька основних підходів до визначення сутності цієї категорії. Найбільш поширеним є підхід, відповідно до якого інвестиційний клімат відображає ступінь сприятливості ситуації, що склалась у регіонах стосовно залучення інвестицій. Л. Петков [6] вважає, що інвестиційна привабливість визначає стан, тенденції розвитку регіону, які відображаються в інвестиційній активності. На думку Л. Семеніної [7], через привабливість виражається сукупний попит на інвестиції у країні, регіоні, галузі.

Науковці, які розглядають інвестиційну привабливість як об'єктивні передумови для інвестування та як кількісну характеристику, яка виражає обсяг капітальних вкладень, що можуть бути залучені в регіон, формують інший підхід до визначення цієї категорії. Так, В. Захожай, М. Кіт [8], С. Петровська [9] стверджують, що інвестиційна привабливість є інтегральною характеристикою окремих регіонів країни з позицій ефективності здійснення в них інвестиційної діяльності. При цьому В. Ушаков [10] вважає, що на рівень інвестиційної привабливості регіонів впливає поведінка суб'єктів інвестиційної діяльності. Інший підхід до визначення сутності «інвестиційна привабливість регіону» розглянуто в роботах О. Носова [11], відповідно до якого інвестиційна привабливість – це відповідь регіону на бажання інвесторів. І. Бланк [1] підтримує такий підхід і стверджує, що привабливість – це певний рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних чи інших вимог інвестора до певного регіону. Науковці Я. Задорожна та Л. Дяченко [12] вважають, що недостатньо

розглядати лише фінансово-економічний показник, варто враховувати як кількісний, так і якісний показник оцінки (наприклад, оцінка зовнішнього середовища, а саме політичного, економічного, соціального, правового). О. Асаул [13] вважає, що інвестиційна привабливість відображає стан регіону в певний період і визначає тенденції його розвитку, які і відображаються в інвестиційній активності. В той час як Г. Андрощук, І. Жилияєв, Б. Чижевський, М. Шевченко [14] розглядають взаємозалежність інвестиційної привабливості й ефективності інвестицій, а саме ефективність інвестицій визначає інвестиційну привабливість, яка, своєю чергою, визначає активність інвестиційної діяльності.

Науковці інституту економічних досліджень і політичних консультацій [15] під інвестиційною привабливістю вважають фактично оцінку якості пакета характеристик територіальної одиниці (області), що враховує новий і чинний інвестор під час прийняття рішення щодо інвестування на конкретній території. Під час аналізу враховуються чинники інвестиційної привабливості, оцінка інвестиційної привабливості й інтерпретації оцінки, основні етапи оцінки на національному рівні приведено в табл. 1.

Таблиця 1

Етапи визначення рівня інвестиційної привабливості на національному рівні

Етап	Складові	Характеристика	
1. Визначення чинників інвестиційної привабливості	Кількісні чинники	Аналіз статистичної інформації	Аналіз потенціалу
		Опитування інвесторів	Аналіз перешкод
		Опитування експертів	Аналіз ризиків
	Якісні чинники	«Жорсткі фактори» (неможливо або складно змінити в коротко- чи середньостроковій перспективі)	<ul style="list-style-type: none"> – Географічне розташування; – природні ресурси; – робоча сила; – споживчий сегмент; – бізнес-сегмент; – інфраструктура
«М'які фактори» (легко змінні)		<ul style="list-style-type: none"> – Підтримка інвесторів місцевою владою; – управління очікуваннями; – успішний досвід реалізації проєктів; – адміністративні правила та процедури; – правове середовище; – фінансові та податкові стимули 	
2. Оцінка інвестиційної привабливості	Побудова індексу інвестиційної привабливості	1) Рейтинг за окремими факторами в межах певної групи 2) Рейтинг за окремими групами факторів («жорсткі», «м'які»)	
		<p style="text-align: center;">Загальний рейтинг</p> <p style="text-align: center;">Рис. 1. Результат розподілу регіонів за групами факторів</p>	
Інтерпретація оцінки	Індекс інвестиційної привабливості як основа для рекомендації у сфері економічної політики на національному та регіональному рівнях		

Джерело: сформовано автором на основі [15; 16]

Цей методичний підхід полягає в експертній оцінці важливості різноманітних показників розвитку регіонів і дозволяє враховувати ці фактори в подальшому формуванні інтегрального показника, при цьому недоліком такого методу є відсутність груп показників, що оцінюють рівень ризиків інвестиційної привабливості регіонів, і значна залежність від макроекономічних показників, непрозорість показників, відсутність регіональної специфіки, тому загальний рейтинг інвестиційної привабливості визначає місце регіону, але не враховує специфіку регіонів і пріоритетні напрямки інвестицій [10; 17; 18].

Отже, існують різні підходи авторів до визначення сутності категорії «інвестиційна привабливість регіону» – від вузького до широкого, які містять такі спільні ознаки, як доцільність фінансових вкладів; рівень задоволення або врахування інтересів інвесторів; стан регіону або перспективи його розвитку; сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов. В рамках цього дослідження для досягнення мети варто враховувати економічну характеристику категорії, а саме інвестиційна привабливість регіону є інтегральною характеристикою діяльності регіону з точки зору інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення додаткових фінансових ресурсів, які безпосередньо впливають на рівень дохідності інвестицій.

Для вирішення поставлених задач у рамках дослідження запропоновано методіку побудови інтегрального показника для оцінки інвестиційної привабливості, яка складається із трьох етапів. Розглянемо кожен із етапів більш детально.

Перший етап оцінки полягає – це обґрунтування системи показників за допомогою методу апріорного ранжування, що полягає в експертній оцінці показників групою спеціалістів, компетентних у цій сфері, та дозволяє відібрати серед наявної сукупності показників найбільш вагомий для подальших етапів дослідження. Систематизація інформаційного простору показників для оцінки інвестиційної привабливості регіонів наведено в табл. 2. Для неї є характерними: методологічна єдність показників; комплексна характеристика об'єкта дослідження; пристосованість визначеної системи показників до наявної статистичної інформації тощо.

Таблиця 2

Систематизація інформаційного простору показників для оцінки інвестиційної привабливості регіонів

Автори	Елементи оцінки інвестиційної привабливості	Умовні позначення
1	2	3
І. Бланк [1, с. 12]	– загальноекономічний розвиток; – інвестиційна інфраструктура; – демографічна характеристика; – ринкові відносини та комерційна інфраструктура; – криміногенні, екологічні й інші ризики	A1 A2 A3 A4 A5
В. Сівелькін [17, с. 65]	– економічний і природно-ресурсний потенціал; – інфраструктура ринку; – інвестиційна привабливість; – інвестиційні ризики	A6 A7 A8 A9
Г. Андрощук, І. Жилияєв, Б. Чижевський, М. Шевченко [14]	– регіони суцільної промислової агломерації з високою концентрацією виробництва і населення; – промислово розвинені регіони з концентрацією виробництва в обласних центрах і великих містах; – регіони, в яких переважає промисловість локального значення	A10 A11 A12
За методикою Світового банку [19, с. 12]	– розмір валового регіонального продукту на душу населення; – розмір основних фондів на душу населення; – характеристика природних ресурсів; – характеристика людських ресурсів	A15 A16 A17 A18
Статистичний матеріал «Інституту реформ» [20]	– економічний розвиток регіону; – показники ринкової та фінансової інфраструктури; – стан людських ресурсів; – діяльність органів місцевої влади у сфері приватного підприємництва	A19 A20 A21 A22
CAIB Securities [21]	– трудові ресурси; – виробництво; – інституціональний потенціал; – рівень розвитку інфраструктури; – фінансовий потенціал	A23 A24 A25 A26 A27
О. Асаул [13]	– фактори, що впливають на рівень інвестиційного потенціалу регіону; – фактори, що визначають рівень некомерційних інвестиційних ризиків; – інвестиційна активність	A28 A29 A30

1	2	3
М. Кизим, Є. Кононова [22]	– інвестиційний потенціал; – інвестиційний ризик; – законодавчі умови	A31 A32 A33
Держкомстат України [16]	– інвестиції в основний капітал; – інвестиції у житлове будівництво; – обсяг ВВП; – зміна обсягу ВВП; – густота автомобільних шляхів загального користування з твердим покриттям; – обсяг експорту товарів	A34 A35 A36 A37 A38 A39

Наявні підходи до визначення показників для оцінки рівня інвестиційної привабливості регіону можна розділити за такими класифікаційними ознаками, як методи обробки даних (рейтингові, описові) та система показників.

З метою визначення набору показників для оцінки використано метод аналізу ієрархій, який дозволяє обґрунтувати вибір показників найбільш вагомих для подальших етапів дослідження за рахунок формування загального переліку індикаторів інвестиційної привабливості {A1–A39}, узагальнення думок експертів (підходи науковців), оброблення даних та аналіз отриманих результатів. Виділення найбільш вагомих показників і формулювання загального переліку індикаторів для оцінки інвестиційної привабливості регіону з метою виявлення показників для оцінки рівня привабливості, відповідно до методу аналізу ієрархій за шкалою відносності, дозволяють отримати матрицю парних порівнянь.

Для оцінки ступеня узгодженості думок експертів у галузі розраховано коефіцієнт конкордації (W) за формулою:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n) - m \sum_{i=1}^m T_i}, \quad (1)$$

де m – кількість експертів;

n – кількість показників, які аналізуються;

S – дисперсія узгодженості думки експертів – сума квадратів відхилень рангів по кожному показнику від середнього значення ($r_{\text{сеп}}$):

$$S = \sum_{j=1}^n (r_j - r_{\text{сеп}})^2, \quad (2)$$

де T_i – показник пов'язаності рангів:

$$T_i = \sum_{k=1}^{H_j} (h_k^3 - h_k), \quad (3)$$

де H_j – число груп однакових рангів за оцінками i -го експерта;

h_k – число однакових рангів в k -й групі при ранжуванні i -м експертом.

Якщо рангів, що збігаються, немає, то $H_j = 0$, $h_k = 0$, оскільки наслідок $T_i = 0$.

Коефіцієнт конкордації W може змінюватись від 0 до 1, при $W = 0$ узгодженість між експертними оцінками відсутня, при $W = 1$ існує повна узгодженість в оцінці показника.

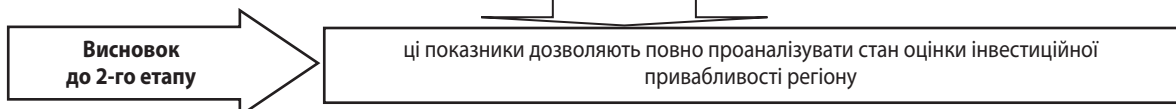
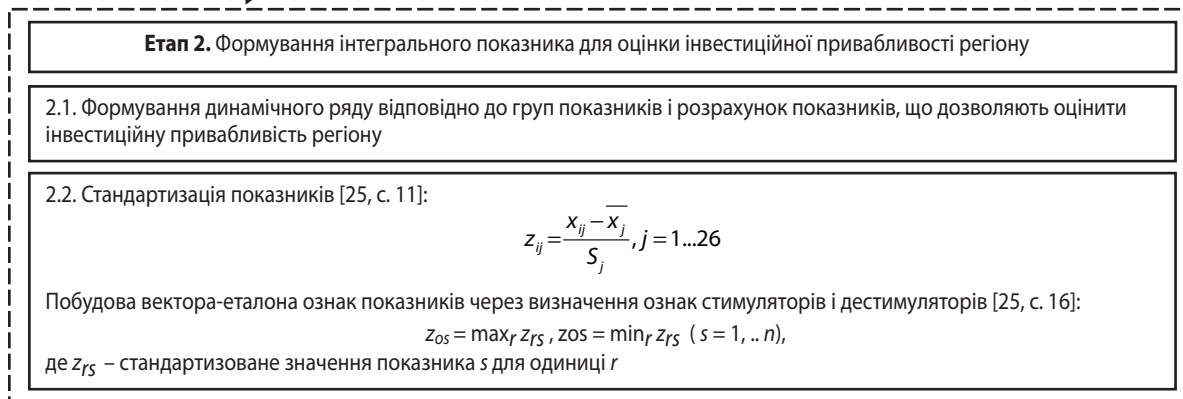
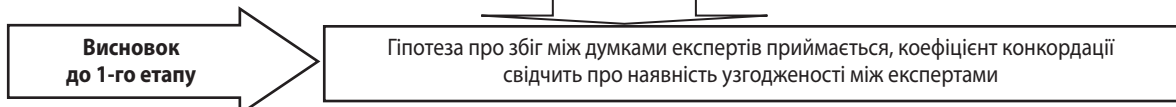
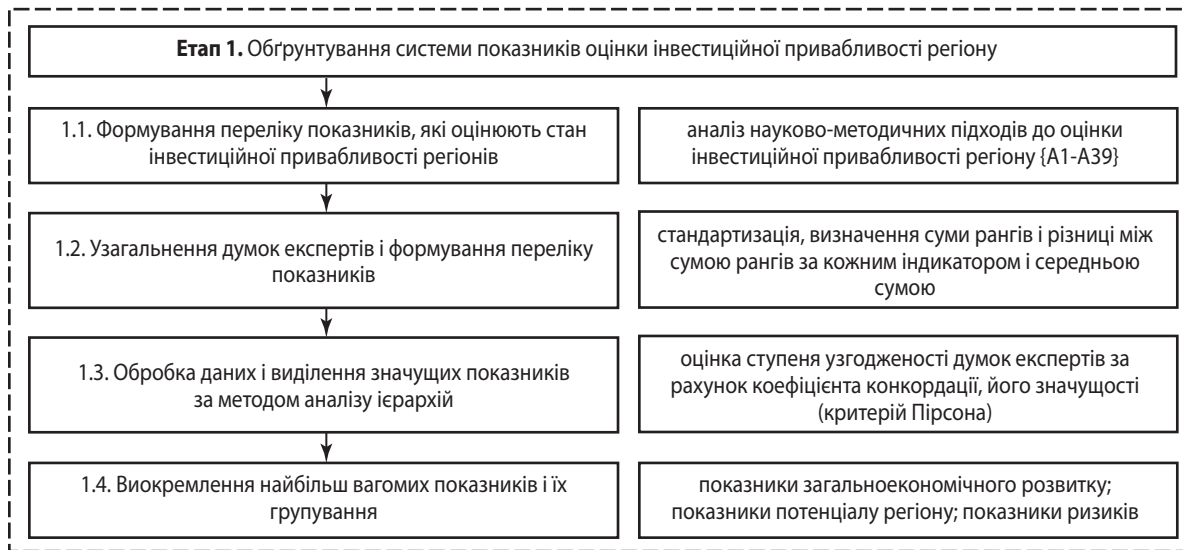
Значущість коефіцієнта конкордації визначається за допомогою критерію Пірсона (χ_p^2):

$$\chi_p^2 = \frac{12S_i}{m_r n_r (n_r + 1)}. \quad (4)$$

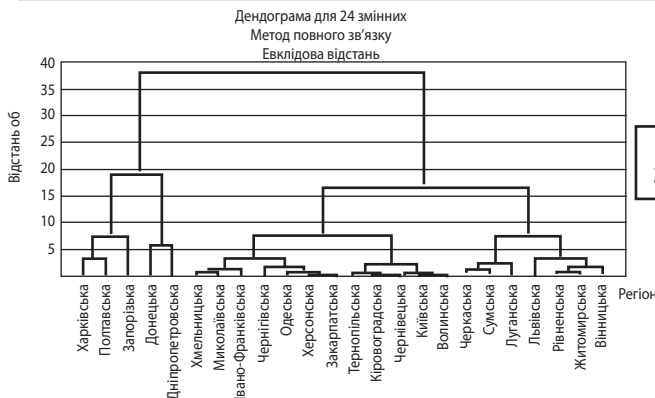
Значущість коефіцієнта конкордації визначається шляхом порівняння отриманого критерію з табличним значенням $\chi^2 \geq \chi_{\text{табл}}^2$ ($\chi_{\text{табл}}^2$ визначається для $v = i - 1$ ступеня свободи).

Отже, часткова узгодженість точок зору авторів щодо складових компонентів оцінки інвестиційної привабливості підтверджується значенням коефіцієнта конкордації 0,19, що є статистично значущою під час перевірки за критерієм Пірсона.

В рамках цього методу кожену альтернативу оцінено за шкалою відносної важливості ($\lambda_{\text{max}} = 6,55$; ИС=0,063; СС = 1,14; ОС = 0,05913) та виявлено, що всі показники можна згрупувати як: показники загально-економічного розвитку; показники, що відображають рівень потенціалу регіону та рівень ризикованості. Нормування вихідних даних за визначеними групами показників сформовано згідно з формулою:

Етап 3. Кластеризація регіонів на групи за отриманими інтегральними показниками

Результат 3-го етапу

Отримано три кластери:
кластер 1 – регіони з високим рівнем (Харківська, Полтавська, Запорізька, Донецька, Дніпропетровська);
кластер 2 – регіони з середнім рівнем,
кластер 3 – регіони з низьким рівнем інвестиційної привабливості регіонів (Черкаська, Сумська, Луганська, Львівська, Рівненська, Житомирська, Вінницька)

Рис. 2. Методичний підхід до оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}, \quad j = 1 \dots 26, \quad (5)$$

де z_{ij} – нормовані значення показників відповідно до кожної групи показників;

x_{ij} – значення показників;

\bar{x}_j – середнє арифметичне значення j -го показника;

S_j – середньоквадратичне відхилення j -го показника.

Спосіб розрахунку інтегрального показника обумовлений кількістю показників, які характеризують об'єкт дослідження, та наявністю диспропорцій регіонального розвитку. В процесі розрахунку інтегрального показника для оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів визначено показники-стимулятори та показники-дестимулятори. Відстань між точками-одинацями та вектором-еталоном визначається за формулою:

$$C_{io} = \left[\sum_{i=1}^t (x_{is} - z_{os})^2 \right]^{\frac{1}{2}}. \quad (6)$$

Отримані відстані є вихідними даними для розрахунку рівня розвитку:

$$d_i = \frac{C_{io}}{C_o}, \quad (7)$$

де $C_o = \bar{C}_o + 2S_o$,

$$\bar{C}_o = \frac{1}{n} \sum_{s=1}^n C_{io}, \quad (8)$$

$$S_o = \left[\frac{1}{t} \sum_{s=1}^n (C_{io} - \bar{C}_o)^2 \right]^{\frac{1}{2}}. \quad (9)$$

Показник рівня інвестиційної привабливості характеризується тим, що є величиною додатною, близькою до нуля. Тобто коли досліджувана одиниця приваблива, значення d_i наближається до нуля. Розрахунок інтегрального показника передбачає розрахунок показників, обчислення сукупного інтегрального показника й інтегрального показника за кожною групою.

Одним із найпоширеніших інструментів групування регіонів є кластерний аналіз, який є доцільним для аналізу великих сукупностей показників. Крім того, для політики децентралізації є характерною передача місцевим і регіональним органам влади не лише повноваження та ресурсну базу, а також відповідальність за соціально-економічний розвиток території, а кластерний підхід при реалізації державної політики дозволяє враховувати особливості кожної структурної одиниці, сприяє конкуренції, формує інвестиційний клімат тощо. Вихідною інформацією для обчислення значень індикаторів інвестиційної привабливості регіонів використано статистичні дані та проведено кластеризацію регіонів на групи за рівнем інвестиційної привабливості (метод повного зв'язку).

Для регіонів, що сформували кластер 1, характерним є високий рівень інвестиційної привабливості, хоча для цих регіонів характерним є техногенне навантаження, що свідчить про ефективність інвестиційної політики. В результаті дослідження регіони розподілені на три кластери за рівнем інвестиційної привабливості, що дозволяє систематизувати фактори, які впливають на реалізацію інвестиційних процесів із різним інвестиційним кліматом, враховують інтереси інвесторів і визначають обсяг інвестиційних надходжень.

Висновки. Значна кількість методичних підходів щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів не дозволяє об'єктивно оцінити загальну інвестиційну ситуацію у країні на основі економічних, політичних, нормативно-правових, соціальних та інших оцінок. Створення умов інвестиційної привабливості для активізації інвестиційної діяльності передбачає досягнення збалансованості фінансових інтересів інвесторів і держави, розвиток інвестиційного ринку, пошук шляхів для зменшення загального рівня інвестиційних ризиків, стимулювання структурних перетворень в економіці, усунення структурних деформацій в економіці, удосконалення державного регулювання інвестування, залучення інвестицій у пріоритетні сфери, проведення заходів щодо підвищення привабливості інвестиційного іміджу країни тощо. При цьому важливим є цілісність оцінки інвестиційної привабливості регіону з точки зору кожного інвестора, оскільки привабливість інвестиційного проекту для одного інвестора може бути фактором ризику для іншого.

В процесі дослідження виявлено, що застосування методу аналізу ієрархій надало можливість обґрунтувати перелік показників для оцінки інвестиційної привабливості регіонів; за рахунок побудови

інтегрального показника (який базується на визначених показниках) проаналізовано стан інвестиційної привабливості регіонів. Таким чином, запропонований методичний підхід, на відміну від наявних, дозволяє враховувати потенціал розвитку, рівень ризику та стан економічного розвитку регіонів під час формування інтегрального показника інвестиційної привабливості регіонів.

Виділення груп регіонів із високим, середнім, низьким рівнем інвестиційної привабливості є основою для подальших досліджень у напрямі визначення факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості, та управління ними з метою зменшення ризику реалізації інвестиційних проєктів.

Література: 1. Бланк І. О. Інвестологія: наука про інвестування/за ред. С. К. Реверчука. Київ: Атіка, 2001. 180 с. 2. Гурова К. Д. Экономическая реформа (некоторые аспекты реализации). Харьков: Фолио, 2000. 388 с. 3. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навч. посіб.]. Київ: Вікар, 2002. 374 с. 4. Заблodsька І. В., Шаповалова О. М. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону за допомогою поліструктурного показника. *Держава та регіони*. 2009. № 4. С. 67–72. 5. Слава С., Грін Г. Місцевий економічний розвиток: сучасні концепції та методи. Вибірковий огляд досвіду США в контексті умов України. Ужгород: Мистецька лінія, 2000. 236 с. 6. Петкова Л., Проскурін В. Муніципальні інвестиції та кредити. Київ: [б.в.], 2006. 158 с. 7. Семина Л. А. Инвестиционная привлекательность: теоретический аспект. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2010. № 14 (195). Экономика. Вып. 27. С. 17–19. 8. Захожай В., Кіт М. Статистика інвестиційної діяльності. *Персонал*. 2007. № 8. С. 10–17. 9. Петровська С. А. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз. *Механізм регулювання економіки*. 2012. № 2. С. 90–97. 10. Ушаков В. В. Сутність понять «інвестиційна привабливість регіону» та «інвестиційний клімат в регіоні» та фактори, що їх обумовлюють. URL: http://lubbook.net/book_431_glava_1. 11. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи. *Економіка і прогнозування*. 2003. № 3. С.119–137. 12. Задорожна Я. Є., Дядечко Л. П. Підвищення інвестиційної привабливості підприємництва як напрямок залучення інвестиційних ресурсів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 2. С. 32–35. 13. Асаул А. М. Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов. *Региональная экономика*. 2004. № 2. С. 53–62. 14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів/авт. упоряд.: Г. О. Андрощук, І. Б. Жилаєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. Київ: Парламентське вид-во, 2009. 632 с. 15. Проєкт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій «Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів». URL: www.ier.com.ua/ua/projects. 16. Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку: Наказ Держкомстату України від 15.04.2003 № 114 // Закони України: інформ.-правовий портал. URL: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm. 17. Сивелькин В. А., Кузнецова В. Е. Статистическая оценка инвестиционного климата на региональном уровне. *Вопросы статистики*. 2003. № 11. С. 64–68. 18. Белікова Н. В., Іванова О. Ю. Формування фінансової самодостатності регіонів в контексті реалізації економічних реформ. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 219–228. 19. Investment Climate Surveys: office site. URL: <http://rru/worldbank.org/InvestmentClimate/>. 20. Попельнюхов Р. В. Інвестиційна привабливість економіки України (інвестиційний клімат). *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 21. С. 24–28. 21. UNCTAD: office site. URL: <http://www.standardandpoors.ru/>. 22. Кизим М. О., Кононова Є. Ю. Моделювання стратегії інвестиційної діяльності Харківського регіону. *Фінанси України*. 2002. № 10. С. 22–28.

References: 1. Blank I. O. Investolohiia: nauka pro investuvannia/za red. S. K. Reverchuka. Kyiv: Atika, 2001. 180 p. 2. Gurova K. D. Ekonomicheskaya reforma (nekotoryye aspekty realizatsii). Kharkov: Folio, 2000. 388 p. 3. Stechenko D. M. Rozmishchenia produktyvnykh syl i regionalistyka: navch. posib. Kyiv: Vikar, 2002. 374 p. 4. Zablodska I. V., Shapovalova O. M. Otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu za dopomohoiu polistrukturnoho pokaznyka [Estimates of the Investment Attractiveness of the Region with the Help of a Polystructural Indicator]. *Derzhava ta rehiony*. 2009. No. 4. P. 67–72. 5. Slava S., Hrin H. Mistsevyi ekonomichni rozvytok: suchasni kontseptsii ta metody. Vybirkovyi ohliad dosvidu SShA v konteksti umov Ukrainy. Uzhhorod: Mystetska liniia, 2000. 236 p. 6. Petkova L., Proskurin V. Munitsypalni investytsii ta kredyty. Kyiv: [b.v.], 2006. 158 p. 7. Semina L. A. Investitsionnaya privlekatelnost: teoreticheskii aspekt [Investment Attractiveness: Theoretical Aspect]. *Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta*. 2010. No. 14 (195). Ekonomika. Issue 27. P. 17–19. 8. Zakhzhai V., Kit M. Statystyka investytsiinoi diialnosti [Statistics Investments]. *Personal*. 2007. No. 8. P. 10–17. 9. Petrovska S. A. Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti rehionu: porivnialnyi pofaktorny analiz [Evaluation of the Investment Attractiveness of the Region: Comparative Factor Analysis]. *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*. 2012. No. 2. P. 90–97. 10. Ushakov V. V. Sutnist poniat «investytsiina pryvablyvist rehionu» ta «investytsiinyi klimat v rehionii» ta faktory, shcho yikh obumovliuiut. URL: http://lubbook.net/book_431_glava_1. 11. Nosova O. V. Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: osnovni pidkhody [Evaluation of Investment Attractiveness of Ukraine: Basic Approaches]. *Ekonomika i prohnouvannta*. 2003. No. 3. P. 119–137. 12. Zadorozhna Ya. Ye., Diadechko L. P. Pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemnytstva yak napriamok zaluchennia investytsiinykh resursiv [Increasing Investment Attractiveness of Entrepreneurship as a Way of Attracting Investment Resources]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2007. No. 2. P. 32–35. 13. Asaul A. M. Sistematizatsiya faktorov, kharakterizuyushchikh investitsionnyu privlekatelnost regionov [Systematization of Factors Characterizing the Investment Attractiveness of the Regions]. *Regionalnaya ekonomika*. 2004. No. 2. P. 53–62. 14. Stratihiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010–2020 rr. v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv/avt. uporiad.: H. O. Androschuk, I. B. Zhyliaiev, B. H. Chyzhevskiy, M. M. Shevchenko. Kyiv: Parlamentske vyd-vo, 2009. 632 p. 15. Proekt Instytutu ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii «Reitynh investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv». URL: www.ier.com.ua/ua/projects. 16. Pro zatverdzhennia Metodyky rozrakhunku intehralnykh rehionalnykh indeksiv ekonomichnoho rozvytku: Nakaz Derzhkomstatu Ukrainy vid 15.04.2003 No. 114 // Zakony Ukrainy: inform.-pravovyi portal. URL: http://uazakon.com/documents/date_1a/pg_ibcnog/index.htm. 17. Sivelykin V. A., Kuznetsova V. E. Statisticheskaya otsenka investitsionnogo klimata na regionalnom уровне. *Voprosy statistiki*. 2003. No. 11. S. 64–68. 18. Belikova N. V., Ivanova O. Yu. Formuvannia finansovoi samodostatnosti rehioniv v konteksti realizatsii ekonomichnykh reform. *Aktualni problemi ekonomiky*. 2016. No. 3. S. 219–228. 19. Investment Climate Surveys: office site. URL: <http://rru/worldbank.org/InvestmentClimate/>. 20. Popelnyukhov R. V. Investitsiina pryvablyvist ekonomiky Ukrainy (investitsiinyi klimat). *Investitsii: praktyka ta dosvid*. 2009. No. 21. S. 24–28. 21. UNCTAD: office site. URL: <http://www.standardandpoors.ru/>. 22. Kyzym M. O., Kononova Ye. Yu. Modelyuvannia stratihiyi investitsiinoi diialnosti Kharkivskoho rehionu. *Fynansy Ukrainy*. 2002. No. 10. S. 22–28.

pg_ibcnog/index.htm. 17. Sivelkin V. A., Kuznetsova V. Ye. *Statisticheskaya otsenka investitsionnogo klimata na regionalnom urovne* [Statistical Evaluation of the Investment Climate at the Regional Level]. *Voprosy statistiki*. 2003. No. 11. P. 64–68. 18. Bielikova N. V., Ivanova O. Yu. *Formuvannia finansovoi samodostatnosti rehioniv v konteksti realizatsii ekonomichnykh reform* [Formation of Financial Self-Sufficiency of Regions in the Context of the Implementation of Economic Reforms]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2016. No. 3. P. 219–228. 19. Investment Climate Surveys: office site. URL: <http://rru/worldbank.org/InvestmentClimate/>. 20. Popelniukhov R. V. *Investytsiina pryvablyvist ekonomiky Ukrainy (investytsiny klimat)* [Investment Attractiveness of the Ukrainian Economy (Investment Climate)]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2009. No. 21. P. 24–28. 21. UNCTAD: office site. URL: <http://www.standardandpoors.ru/>. 22. Kyzym M. O., Kononova Ye. Yu. *Modeliuvannia stratehii investytsiinoi diialnosti Kharkivskoho rehionu* [Modeling the Strategy of Investment Activity of the Kharkov Region]. *Finansy Ukrainy*. 2002. No. 10. P. 22–28.

Інформація про автора

Стахорська Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки та менеджменту ЗЕД Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, м. Харків, 61116, Україна; e-mail: stakhorska_s@ukr.net).

Информация об авторе

Стахорская Светлана Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, заведующий кафедрой международной экономики и менеджмента ВЭД Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, г. Харьков, 61116, Украина; e-mail: stakhorska_s@ukr.net).

Information about the author

S. Stakhorska – Ph.D. (Economics), Associate Professor, Head of Department of International Economics and Management of Foreign Economic Activity of Simon Kuznets Kharkov National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61116, Ukraine; e-mail: stakhorska_s@ukr.net).

*Стаття надійшла до ред.
20.12.2016 р.*

JEL Classification: H 11, H 83, M 42, M 48

УДК 351.72

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Кривцова Т. О.

Анотація. В будь-якій розвинутій демократичній державі довіра суспільства до державних органів управління, насамперед, залежить від ефективності роботи державних установ та якості надання ними послуг населенню. Саме для виконання таких важливих завдань і покликаний (згідно з моделлю європейського зразка) внутрішній аудит (далі – ВА) державних фінансів, завдяки якому забезпечується ефективна та законна робота кожного кожного органу державного сектора. Певні здобутки на шляху впровадження ВА в діяльність державних органів та установ вже мають місце. Однак гостра необхідність в ефективному функціонуванні ВА в органах державного сектора обумовлює визначення перспективних напрямів розвитку останнього, перш за все, в державних органах і державних установах (організаціях), що обумовлює актуальність і своєчасність теми дослідження. Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування перспективних напрямів розвитку внутрішнього аудиту в державних органах і державних установах (організаціях) в Україні. У статті використано такі методи дослідження: індукції та дедукції, аналізу та синтезу, причинно-наслідкового зв'язку. Результатами дослідження є: узагальнення основ побудови та визначення складових системи ДВФК європейського зразка; аналіз законодавчого підґрунтя реформування ВА в державних органах та установах і стану функціонування ВА в останніх; окреслення основних проблеми розвитку ВА державних органів та установ на сучасному етапі; визначення перспективних напрямів розвитку ВА державних органів та установ (організацій) України. Практична ре-